

161

7. sept.

AUGLÝSING

um breyting á flokkunarreglum og skrá yfir fasteignaiðgjöld Brunabótafélags Íslands, nr. 166 7. október 1949.

1. gr.

II. kafli, iðgjaldaskrá, breytist svo:

1. Almenn iðgjöld.

I. flokkur.	Iðgjöld verði óbreytt.
II. flokkur.	A. 3 ‰ verði 2.25‰
	B. 2.4‰ — 1.8 ‰
	C. 2.5‰ — 1.8 ‰
III. flokkur.	A. 5 ‰ verði 4 ‰
	B. 4 ‰ — 3.2 ‰
	C. 2.5‰ — 2.5 ‰
IV. flokkur.	A. 7 ‰ verði 6 ‰
	B. 5.6‰ — 4.8 ‰
	C. 2.5‰ — 2.5 ‰

2. Sérstök iðgjöld.

lækki í öllum flokkum um 5‰.

2. gr.

Breyting þessi öðlast gildi frá og með 15. október 1953.

Iðgjaldaskrárbreyting þessi staðfestist hér með samkvæmt lögum nr. 73 4. júlí 1942, um Brunabótafélag Íslands.

Félagsmálaráðuneytið, 7. september 1953.

Steingrímur Steinþórsson.

Hjálmar Vilhjálmsson.

162

8. sept.

FJALLSKILAREGLUGERÐ

fyrir hreppana milli Þjórsár og Hvítár (Ölfusár) og þær jarðir í Biskupstungnahreppi, er liggja sunnan Hvítár í Árnassýslu.

I. KAFLI

Um afrétti og heimildir fyrir notkun þeirra.

1. gr.

Um afrétti.

Þeir eiga afrétt, sem að fornu hafa átt. Afréttur Hrunamannahrepps er milli Hvítár og Stóru-Laxár, afréttur Flóa- og Skeiðamanna milli Stóru-Laxár og Fossár, afréttur Gnúpverja milli Fossár og Þjórsár. Að öðru leyti fara mörk afréttanna eftir landamerkjaskrá og fornri venju. Austasti hluti af afrétti Flóa- og Skeiðahreppa er sérstaklega nefndur Skeiðamannaafaréttur.

2. gr.

Um upprekstrarskyldu.

162

8. sept.

Allir fjáreigendur og umráðendur sauðfjár eru skyldir að reka sauðfé sitt, annað en hrúta, til afréttar á sumrum. Sama gildir um stóðhross í Gnúpverja- og Hrunamannahreppum. Þó er einstökum mönnum heimilt að hafa fé heima, sé það í sauðheldum girðingum eða tryggt sé, að það gangi ekki öðrum til tjóns, enda komi til samþykki hreppsnefndar og næstu nággranna. Nú verður eigandi eða ábúandi jarðar fyrir ágangi af fé, sem heima er á sumri, og getur hann þá snúið sér til hreppsnefndar með umkvörtun, en hún aðvarar hlutaðeiganda. Sinni hann ekki slíkri viðvörun, getur hreppsnefnd látið reka féð á afrétt á kostnað hans. Kostnað af slíkum upprekstri má innheimta á sama hátt og fjallskil og er eindagi sá sami. Nautpening er óheimilt að reka til afréttar, nema því aðeins, að hlutaðeigandi hreppsnefnd eða afréttarmálafundur samþykki.

3. gr.

Um upprekstrarbann.

Eigi má reka hross á afrétt Flóa- og Skeiðamanna fyrir innan Dalsá, nema með samkomulagi við hreppsnefnd Gnúpverjahrepps.

Enginn má reka sauðfé annarra manna inn fyrir afréttargirðinguna án leyfis eiganda, nema alrúð sé og markað, og hross alls ekki.

4. gr.

Um ítölu.

Þegar saman liggja afréttarlönd tveggja hreppa eða fleiri og einn þeirra eða fleiri verða fyrir verulegum ágangi, svo að til tjóns verði talið, eiga þeir kröfurétt um að fram fari mat þriggja óvilhallra manna, skipaðra af sýslumanni, á bótum fyrir áganginn, ef ekki næst samkomulag.

Enginn má ljá öðrum ítölu sína á afrétti, nema með leyfi hlutaðeigandi hreppsnefndar, enda sé afréttarland viðurkennt nægilegt.

Álykti stjórn afréttarfélags eða hreppsnefnd að hætta sé á örtröð á afrétti, af völdum ofbeitar eða náttúruafla, skal hún snúa sér til sýslunefndar, er gerir svo fljótt sem hægt er ráðstafanir til úrbóta. Sé ágreiningur í stjórn afréttarfélags um slíkt mat, getur minni hlutinn krafizt þess, að sýslumaður skipi strax nefnd þriggja hlutlausra manna, er kynni sér ástand afréttar og beitarþol og leggi niðurstöður sínar fyrir næsta fund sýslunefndar. Að öðru leyti vísast til laga um ítölu.

5. gr.

Um yrkingu afrétta.

Enginn má yrkja eða nota afréttarlönd til annars en beitar að sumrinu, nema með leyfi hreppsnefnda þeirra sveita, er afréttinn eiga.

II. KAFLI

Um upprekstra til afrétta.

6. gr.

Um rekstrartíma.

Í öllum hreppum má reka til afréttar þegar hlutaðeigandi hreppsnefndir leyfa.

7. gr.

Um rekstrarstaði.

Á Hrunamanna- og Gnúpverjaafrétti skal reka í þá staði, sem hreppsnefndir þeirra hreppa ákveða með ráði hreppsbænda.

Á Flóamannaafrétti skal reka á þessa rekstrarstaði: Hraungerðis-, Sandvikur- og Selfosshreppar í Kamb og Kiljansfitjar; Villingaholts- og Gaulverjabæjarhreppar í Hestfjallaver og Þverárdalstungu; Skeiða-, Stokkseyrar- og Eyrarbakkahreppar í Kinn og Bergólfsstaði.

8. gr.

Um rekstrarmenn.

Hverjum rekstri fylgi nægilega margir menn, eftir því sem hreppsnefndir ákveða, sömuleiðis nægilega útbúnir að hundum, hestum og öðru.

9. gr.

Um rekstrarforingja.

Einn sé foringi fyrir hverjum rekstri. Hann skipar fyrir um alla nánari tilhögun á rekstri þeim, sem honum er trúað fyrir, og sér um, að reglum þessum sé hlýtt og ber ábyrgð á því. Sérstaklega ber honum að sjá um, að rekstrunum sé haganlega dreift, og ær látnar taka lömb sín.

10. gr.

Um reksturinn.

Reka skal hægt og gætilega og æja svo oft, sem þörf gerist. Eigi má að óþörfu reka yfir engjar og aldrei æja í slægjulöndum. Eigi má skilja fé eftir í heimalöndum, sem um er farið, nema brún nauðsyn sé til sökum þess, að fé sýkist á leiðinni, en þá skal látið vita um það og beðið fyrir það á næstu bæjum. Eigi má heldur hleypa óviðkomandi fé saman við rekstra. Fari fé saman við reksturinn, og rekstrarmenn geti ekki skilið það frá, skal leita aðstoðar af næstu bæjum, ef í byggð er, og er öllum skylt að veita rekstrarmönnum slíkt lið ókeypiss, ef unnt er.

Hreppsnefndum ber, hverri í sinni sveit, að greiða fyrir rekstrum haust og vor með útvegum áningarstaða.

11. gr.

Um eftirskilið fé í heimalöndum.

Ef rekstrarmenn skilja fé eftir af rekstrinum í heimalöndum án ráðstöfunar, taka hlutaðeigandi bændur það til gæzlu og tilkynna það jafnframt hreppsnefnd sinni. Ráðstafar hún þá fénu. Rétt er að hún láti reka féð á réttan afrétt á kostnað þeirra, er féð skildu eftir, ef það hefur verið skilið eftir að nauðsynjalausu. Liggur sá reikningur undir úrskurð sýslumanns, og heimtar hann endurgjaldið af hlutaðeigendum, svo og ákveður sekt, ef þurfa þykir.

III. KAFLI

Um fjallskil.

12. gr.

Um skyldur til fjallskila.

- a. Hreppsnefnd eða stjórn afréttarmálafélags reiknar út fjallskilakostnaðinn ár hvert, með því að leggja í dagsverk og meta til verðs vinnu þá, sem þarf til smölunar afréttar og annan kostnað, fjallskilum tilheyrandi, sem hún telur nauðsynlegan.

- b. Hreppstjóri skal, áður en 14 vikur eru af sumri, senda hlutaðeigandi hreppsnefnd skrá yfir landverð allra jarðeigna í hreppnum eftir gildandi fasteignamati, að frádregnum hlunnindum, ásamt skýrslu um tölu sauðfjár frá síðasta vetri. Skýrsla þessi skal samin eftir upplýsingum forðagæzlumanns eða baðstjóra. 162
8. sept.
- c. Af heildar fjallskilakostnaði skal að minnsta kosti $\frac{1}{3}$ lagður á landverð jarða í hreppnum, sbr. b-lið, er greiðist af ábúanda eða umráðanda sé um eyðijörð að ræða, sem nota má til slæгна eða beitar. Allt að $\frac{2}{3}$ fjallskilakostnaðarins skal jafna niður á sauðfjáreign, samkvæmt skýrslu þeirri frá hreppstjóra, er um ræðir í b-lið. Þeir fjáreigendur, sem ekki hafa jarðarafnot, skulu greiða öll fjallskil af sauðfé og reiknast þeim þá tvöföld fjártala. Um fjallskilaskyldu fyrir hross í Hrunamanna- og Gnúpverjahreppum fer eftir ákvörðun hlutaðeigandi hreppsnefndar.
- d. Hver sá, sem fjallskilaskyldur er, samkvæmt c-lið, er skyldur til að taka þátt í fjallskilum eftir því og á þann hátt, sem hreppsnefnd skipar fyrir um, hvort sem um fjallferðir, vinnuframlög eða peningagreiðslur er að ræða. Er hver húsráðandi skyldur til að inna fjallskil af hendi fyrir heimamenn. En heimilt er honum að bera upp við hreppsnefndina aðfinningar um, hvernig fjallskilum er jafnað niður á aðra, eða sjálfan hann, eða einhverjum hafi ranglega verið sleppt. Skal slík kæra koma bréflega til oddvita innan 4 vikna frá fjallskilafundi. Hreppsnefnd leggur síðan úrskurð á kærana. Úrskurði hreppsnefndar um fjallskilakærana má skjóta til sýslunefndar og skal gera það skriflega innan ársloka. Sýslunefnd leggur síðan á næsta fundi fullnaðarúrskurð á málið.

Hafi fjallskil ekki verið greidd fyrir 15. október, falla á þau dráttarvextir á sama hátt og útsvör.

Fjallskil má taka lögtaki.

Enginn sá, sem fjallskil eru lögð á, getur komið hjá að inna þau af hendi, fyrir eindaga, þótt hann hafi kært yfir þeim og lagt það mál undir úrskurð. Ef sýslunefndin lækkar fjallskilin, skal endurgjalda gjaldþegni það, er hann hafði greitt fram yfir þá upphæð, er sýslunefndin gerði honum að greiða.

13. gr.

Um undirbúning fjallskila.

Skeiða- og Flóahreppar skulu vera eitt afréttarmálafélag, eins og verið hefur, og mynda oddvitar hreppanna stjórn þess.

Stjórn félagsins heldur afréttarmálafund í ágústmánuði ár hvert og oftár, ef þurfa þykir. Skulu fjallkóngar hreppanna mæta á fundinum, svo og oddviti Gnúpverjahrepps. Í stað oddvitanna má þó senda aðra menn, sem hlutaðeigandi hreppsnefnd kys.

Verkefni afréttarmálafundar eru:

- Að kjósa tvo menn, formann og gjaldkera. Skal formaður boða til funda í félaginu.
 - Ákveða tölu fjallmanna og útvega menn til þeirra starfa, sem hreppsnefndirnar taka ekki að sér að sjá um.
 - Gera áætlun um kostnað við smölun afréttarins, hirðingu fjár í útréttum, refaveiðar, viðhald rétta og afréttargirðingar o. fl.
 - Jafna niður kostnaðinum á milli sveita þannig, að fjallskil verði jöfn á kind og jarðarhundrað í afréttarmálafélaginu, enda liggja fyrir úr hverjum hreppi heildartala sauðfjár og jarðarhundraða, sbr. 12. gr.
- Þegar fjallskilum hefur verið jafnað milli sveita, skulu oddvitar greiða til

162 gjaldkera niðurjafnað gjald, að svo miklu leyti, sem það er ekki innt af höndum 8. sept. í fjallskilum. Skal greiðsla koma til gjaldkera fyrir 1. nóv. ár hvert.

14. gr.

Um fjallkónga.

Hreppsnefndir ráða fjallkónga eða umsjónarmenn aðalleitanna, einn eða fleiri, eftir því sem hagar á hverjum stað, og getur enginn, sem til þess er fær, skorast undan slíkum starfa. Fjallkóngar fara eftir fyrirskipunum hreppsnefndanna, það er þær ná, en í afrétti hafa þeir öll ráð og umsjón á hendi um allt, er að leitunum lýtur. Þeir skipa í leitir og stjórna leitum og rekstri fjárins til rétta. Þeir hafa og, með ráði hreppsnefndar og hreppstjóra, umsjón við réttahöldin í aðalréttum. Ef menn sýkjast í fjalleitum, ef slys verða, ef óvenjulegar hættur koma fyrir eða einhvern vanda ber að höndum, ráða fjallkóngar hvað til bragðs skuli taka, með ráði þeirra fjallmanna, sem þeir treysta bezt. En eigi bera fjallkóngar ábyrgð á ráðstöfunum sínum nema varði við lög. Rétt er að fjallkóngar fái þóknun af sveitarsjóði eða fjallskilasjóði. Hreppsnefndir eða fjallkóngar ráða aðra umsjónarmenn við fjallasöfn, eftir því sem á stendur, og hafa þeir sömu skyldur og völd sem fjallkóngar, það sem þeirra verkahringur nær. Ef fjallkóngur eða leitarforingi fatlast svo í leit, að hann getur ekki tilnefnt mann í sinn stað, þá kjósa leitarmenn annan. Ef ágreiningur verður, þá ræður afl atkvæða, og er sá rétt kjörinn, sem fær flest atkvæði.

15. gr.

Um fjallmenn.

Sérhver maður, sem sendur er í fjalleitir, þarf að vera með fullri heilsu og verkgreind og vel útbúinn að öllu leyti. Á fjallskilafundinum eða fyrir fjallferð skulu allir þeir, sem menn eiga að leggja til fjalleita, segja til hvern mann þeir láti fara. Segir þá fjallkóngur til, ef sá maður þykir eigi gildur, en hreppsnefnd sker úr ef á greinir. Vilji hlutaðeigandi ekki láta duglegri mann, ef kostur er á að fá hann, þá kaupir hreppsnefndin fjallmann á hans kostnað.

16. gr.

Um skyldur fjallmanna.

Skylt er hverjum fjallmanni að vera þar í göngu, sem fjallkóngur skipar honum, sé hann til þess fær, og smala vandlega svæði það, er hann skal leita. Skylt er fjallmönnum að sýna fjallkóngi sínum, og öðrum þeim, sem yfir þá eru skipaðir, tregðulausa hlýðni í öllu því er þeir geta. Geri þeir sig seka í óhlýðni eða einhverju ósæmilegu framferði, þá getur fjallkóngur, með ráði fjallmanna sinna, gert þá ræka. Er þá svo á að líta sem hlutaðeigandi bóndi hafi engin fjallskil gert. Komi þetta fyrir í aðalfjallsafni, borgi sá, er slíkan mann hefur sent, fjallskilin fullu verði.

Vanti menn í eftirsafn eða eftirleit, eða sé gerður rækur áður en farið er úr byggð, þá skal kaupa annan mann í hans stað, á kostnað þess, er manninn átti að láta.

IV. KAFLI
Um fjalleitir.

162
8. sept.

17. gr.

Um skyldu til fjalleita.

Skylt er hverjum hreppi að láta fara fram þrjár leitir á afrétti sínum á hverju hausti: Fjallsafn, eftirsafn og eftirleit.

Nú liggur grunur á, að fé sé eftir á afrétti eftir eftirleit, og getur þá hreppsnefnd eða stjórn afréttarmálagfélags látið fara fram aðra eftirleit á kostnað hlutaðeigandi fjallskilasjóðs.

18. gr.

Um tilhögun á fjalleitum.

Svo skal haga til um leitir, sem venja hefur verið, nema hlutaðeigandi hreppsnefndum eða afréttarmálagfundi, sbr. 13. gr., þyki ástæða til að breyta því, en þó mega þær breytingar eigi koma í bág við reglugerð þessa né við hugsmuni annarra sveitarfélaga. — Svo skal leitum haga, þar sem því verður við komið, að sem minnstar misgöngur verði afrétta á milli.

19. gr.

Um leitartímenn.

Leita skal á þeim tímum, sem venja hefur verið, og fara svo snemma, að leitar menn, að öllu stórforfallalaus, verði komnir í aðalréttir og skilaréttir á þeim tíma, þá er þær á að halda.

20. gr.

Um leitarstaði.

Þá staði skal leita, sem að fornu hefur verið, en þó má leita víðar, ef hlutaðeigandi hreppsnefndir telja þess þörf, og er enda skylt, ef víðar er von kindastöðva.

21. gr.

Um fjölda leitarinna.

Landið fyrir innan Fjórðungssand og Norðurleitina, milli Dalsár og Kisu, smala Skeiða- og Flóahreppar sameiginlega með Gnúpverjum. Tölu fjallmanna á þessu svæði ákveður afréttarmálagfundur, sbr. 13. gr., í samráði við Gnúpverja, enda kosti þeir hana að jöfnum hlutum. Á þessu svæði stjórna Gnúpverjar leitum. Á sama hátt kosta Skeiða- og Flóahreppar á móti Gnúpverjum eftirsafnið í heild að $\frac{1}{4}$, eftirleit alla að $\frac{1}{3}$ og viðhald sæluhúsa að $\frac{1}{3}$.

22. gr.

Um tölu fjallkónga.

Á Hrunamannaafrétti og Gnúpverjaafrétti, hvorum um sig, er 1 fjallkóngur í fjallsafni, en á Skeiða- og Flóamannaafrétti ákveður afréttarmálagfundur tölu fjallkónga. — Í eftirsafni er 1 leitarforingi á hverjum afrétti. Á afréttum Gnúpverja- og Hrunamanna séu þeir tilteknir af hreppsnefndunum, en á Skeiða- og Flóamannaafrétti kosinn af leitar mönnum.

23. gr.

Um meðferð á annkrömuðu fé.

Þá er veikt fé eða annkrama finnst í fjalleitum, skulu þeir, er fjallkóngur ákveður, koma því lifandi til byggða, ef unnt er, án þess að ganga mjög nærri því.

162 Að öðrum kosti skal slátra því þegar í stað og flytja það af því, sem nýtilegt er, á 8. sept, trússhestum til rétta.

24. gr.

Um mörkun dilka á afréttum.

Þá er komið er saman fjársafnið úr leitum á afrétti, skulu fjallkóngar láta marka ómarkaða dilka undir ám, þar sem því verður við komið, með sama marki og ærnar hafa.

25. gr.

Um björgun og bjarglaun.

Skylt er sérhverjum, sem verður var við að fé sé komið í sveltum í hömrum í landareign hans eða annars staðar, á hverjum tíma árs sem er, að sjá um, ef eigi næst til eiganda eða hann þekkest ekki, að því sé bjargað, ef unnt er, og ber þeim, er bjargar, borgun fyrir það af eiganda eða andvirði skepnunnar eftir mati hreppsnefndar í þeim hreppi, er björgun fer fram í, og sé það í afrétti, þá í þeim hreppi, sem næstur er.

26. gr.

Um sæluhús.

Svo skulu vera mörg sæluhús, til skýlis eftirleitarmönnum, á afrétti hverjum og svo útbúin, sem vanir eftirleitarmenn og aðrir kunnugir menn álíta nauðsynlegt. Hreppsnefndir annast um byggingu og viðhald þeirra, og skal sá kostnaður, sem af því leiðir, annað hvort borgast með fjallskilum eða vera tekinn úr fjallskilasjóði þeirra hreppa, er afréttinn eiga. Sérhver sá, sem þess verður var, að sæluhús þurfi aðgerðar, geri hlutaðeigandi hreppsnefnd aðvart um það. Eftirsafnsmenn skulu á haustum víða að sæluhúsum hrísi eða lurkum, ef hægt er. Hver, sem um sæluhús gengur, skal jafnan læsa því er hann fer þaðan. Ef það verður sannað á einhvern hátt, án brýnna nauðsynja, skal sá hinn sami bæta það að fullu. Hafi það verið gert af kerskni eða öðrum illum hvötum, varðar það auk þess sektum, nema þyngri hegning liggi við.

V. KAFLI

Um réttir og réttahöld.

27. gr.

Um skiptingu á réttum.

Réttir (lögréttir) eru þrennskonar: 1. aðalréttir, 2. skilaréttir og 3. aukaréttir. Aðalréttir eru þær, sem rekin eru til fjallsöfn úr fyrstu leit. Skilaréttir eru þær, sem rekin eru til eftirsöfn eða fjársöfn úr fleiri hreppum. Aukaréttir eru þær, sem rekin eru til fjársöfn úr smölunum í hverri sveit.

28. gr.

Um aðalréttir.

Aðalréttir eru: Fyrir Hrunamannahrepp í Hrunavelli, fyrir Gnúpverjahrepp hjá Skaftholti (Skaftholtsrétt), fyrir Skeiða- og Flóahreppa hjá Reykjum (Reykjarétt).

29. gr.

Um skilaréttir.

162

8. sept.

Skilaréttir eru: Fyrir Hrunamannahrepp í aðalrétt þess hrepps, fyrir Gnúpverjahrepp í Skapholtsrétt, fyrir Skeiða- og Flóahreppa í Dælarétt í Villingaholts-
hreppi.

30. gr.

Um aukaréttir.

Aukaréttir eru: Fyrir Hrunamannahrepp í aðalrétt þess hrepps, fyrir Gnúpverjahrepp í Skapholtsrétt, fyrir Skeiðahrepp á Hlemmiskeiði, fyrir Villingaholts-
hrepp hjá Yrpholti, fyrir Gaulverjabæjarhrepp Vallarétt, fyrir Hraungerðishrepp að Skeggjastöðum, fyrir Sandvíkurhrepp og Selfosshrepp í Litlu-Sandvík, fyrir Stokkseyrarhrepp og Eyrarbakkahrepp í Keldnakoti.

31. gr.

Um viðhald á réttum.

Viðhald á öllum réttum hvílir á þeim, er þá rétt sækja, eftir réttri tiltölu. Þó má kæra það fyrir sýslunefnd, ef þeim er ekki vel við haldið, og heldur hún þá hlutaðeigendum til þess. Til þess að réttir séu í góðu ástandi heyrir það, að þær séu nægilega rúmgóðar og lögulegar, veggir vel stæðilegir og nægilega háir, og að ekki standi vatn í þeim, þótt rigningar gangi, sér í lagi ekki í almenningsréttinni, svo og að þar sé í nánd nothæft vatnsból. Dilkar séu einnig í sama standi. Grind sé í almenningsdyrum og hurð á öllum dilkdryum. Við hverjar aðalréttir og skilaréttir skulu utansveitarhreppar, þeir er eiga þar fjárvon, eiga dilka, rúmgóða og vel úr garði gerða. Skulu hlutaðeigendur sjálfir annast um viðhald þeirra eftir fyrirsögn hreppsnefndar í þeim hreppi, er réttin stendur í. Þeir, sem leigðan fá afrétt annars staðar en á sínum afrétti, sjái sér sjálfir fyrir nægilegu dilkrúmi, en hreppsnefnd í þeim hreppi, sem réttin er í, visar á stað ef byggja þarf nýjan dilk, eða réttarbóndi fyrir hennar hönd, sömuleiðis hvar taka má byggingarefni. Réttarbóndi hefur, að því leyti sem unnt er, eftirlit með því, að réttir séu ekki að óþörfu skemmdar. Skemmdir á réttum varða bótum og sektum.

32. gr.

Um réttafærslu.

Þar skulu réttir vera, sem nú eru, nema meiri hluti þeirra búenda, er rétt eiga að sækja, vilji flytja hana. Þó má ekki flytja aðalréttir fjær afrétti en nú eru þær, svo að neinu verulegu muni. Til réttarflutnings þarf og samþykki landeiganda þess, er byggja á hjá, svo og sýslunefndar, ef um aðalréttir eða skilaréttir er að ræða.

33. gr.

Um réttatimann.

Aðalréttir Hrunamannahrepps og Gnúpverjahrepps eru haldnar fimmtudaginn í 23. viku sumars, en aðalréttir Skeiða- og Flóamanna daginn eftir. Skilaréttir Hrunamannahrepps og Gnúpverjahrepps eru haldnar laugardaginn í 24. viku sumars. Dælaréttir eru tvennar: Fyrri Dælarétt mánudaginn í 24. viku sumars, en síðari Dælarétt síðasta sumardag, en þá er sumarauki er, réttri viku fyrir. Aukaréttir eru haldnar þá er hlutaðeigandi hreppsnefndir fyrirskipa.

Heimilt er að reka fé fram af afréttum fyrir en hér er sagt, ef nauðsyn ber til að dómi hlutaðeigandi hreppsnefnda eða afréttarmálafundar, sökum náttúruviðburða, svo sem öskufalls, snjóá eða annarra harðinda.

34. gr.

Um smölun til rétta.

Smala skal vandlega heimalönd allra jarða fyrir allar skilaréttir og reka úrgangsfé til rétta. Smölun fer fram:

1. Til skilarétta í Hreppunum: daginn fyrir þær.
2. Til fyrri Dælaréttar: um allan Flóa og Skeið laugardaginn næstan á undan henni.
3. Til síðari Dælaréttar: í öllum hreppum milli Þjórsár og Hvítár (Ölfusár) miðvikudaginn næstan á undan henni.

35. gr.

Um réttun afréttarfjár og byggðasafna.

Undir eins og fé kemur af afrétti skal rétta því:

1. Aðalsafnið af afrétti Gnúpverjahrepps í rétt þess hrepps ásamt safni Skeiðamanna og safni úr austurleit Flóamanna. Þó má réttun austurleitarsafnsins ekki taka lengri tíma en 2 klst.
2. Aðalsafni af Flóamannaafrétti í Reykjaréttum.
3. Aðalsafni af afrétti Hrunamannahrepps í rétt þess hrepps.
4. Eftirsafni af afrétti Hrunamannahrepps í rétt þess hrepps.
5. Eftirmölun af afréttum Gnúpverja-, Flóa- og Skeiðahreppa, ásamt byggðarsafni Gnúpverjahrepps, fyrst í Skaftholtsrétt, þá í Reykjarétt og síðast í Dælarétt.

Á sama hátt rétta því fé, sem sótt kynni að vera til afrétta fyrr en á venjulegum tíma, sbr. 33. gr.

Austurleit Flóamanna er áskilin rekstrarleið fyrir fjallsafnið niður með Þverá um Fossanes á Þjóðveginn, þar sem skemmst er og minnst til baga.

36. gr.

Um dráttarskyldu í réttum.

Skylt er hverjum fjáreiganda, eða þeim, sem á fjárvon í réttum, að hafa þar nægilega marga menn til að draga fé sitt, bæði í aðalréttum og skilaréttum, þar á meðal báðum Dælaréttum, og hirða þar að loknum réttum það fé, er þeir eiga. Öllum, sem afréttarnot kaupar, er skylt að láta draga fé sitt í aðalrétt hlutaðeigandi sveitar, og óheimilt er þeim að láta það ganga ódregið í úrgangi til annarrar réttar.

37. gr.

Um lögreglu í réttum.

Allir, sem til þess eru kvaddir að sjá um að draga og hirða fé í réttum, skulu vinna að því verki trúlega og kappsamlega, en ekki mega þeir draga meðan inn er rekið. Allir, sem í réttir koma, skulu hegða sér þar siðsamlega á allan hátt og engar óspektir gera, svo og varast að tefja þá, sem þar eiga að starfa að því að hirða féð, nema brýna nauðsyn beri til. Fjallkóngar í aðalréttum og hreppsnefndir, eða þeir hreppsnefndarmenn, sem sérstaklega hafa slíkt á hendi, í öllum réttum, skulu sjá um, að allt fari fram með reglu, er lýtur að hirðing fjárins, en önnur lögregla hvílir á sýslumanni og hreppstjórum. Skylt er sýslumanni að vera í aðalrétt Flóamanna, til að halda þar reglu. En geti hann það ekki vegna embættisanna eða annarra lögmætra hindrana, setur hann annan mann í sinn stað og tilkynnir það í tíma hlutaðeigandi hreppsnefndum eða birtir það almenningi. Í öllum

öðrum réttum ber hreppstjórum að halda lögreglu, nema sýslumaður hafi í tíma kvatt til þess annan og tilkynnt það í tíma hlutaðeigendum.

162
8. sept.

38. gr.

Um úrgangsfé úr réttum.

Úrgangsfé úr öllum réttum, nema 2. Skapholtstrétt, selja hlutaðeigandi hreppstjórar þegar að afloknum réttum.

Úrgangsfé úr skilarétt Gnúpverjahrepps reka eftirsafnsmenn Flóa- og Skeiðahrepps til fyrri Dælaréttar.

39. gr.

Um ómarkað sauðfé í réttum.

Ómerkinga alla, er koma af afréttum eða sem koma fyrir í byggð, skal reka til allra lögrétta. Þar skal vera til sérstök rétt til þess að draga þá í. Réttarbændur skulu gæta þeirra á meðan á réttum stendur, nema öðruvísi sé um samið. Gera skal þar, með umsjón hreppstjóra, tilraunir til þess að lambamæður helgi sér ómarkaða dilka. Þá ómerkinga, eldri og yngri, sem enginn getur helgað sér eða sannað eignarrétt sinn á með óbrigðulum einkenum, skal setja í réttalok og rennur andvirðið til réttabænda, nema öðruvísi sé um samið. Um kalineyrt fé fer sem annað óskilafé, og sömuleiðis um ómerkinga, er koma fyrir eftir veturnætur.

VI. KAFLI

Um fjármörk og marklýsingar á óskilafénaði.

40. gr.

Um fjármörk.

Til þess að geta sannað eignarrétt sinn á fénaði, þurfa eigendur að hafa lögheimil mörk á honum. Fjármörk eru: eyrnamörk, hornmörk og brennimörk. Eyrnamörk skulu vera á öllu fé, en hornmörk og eigin brennimörk því aðeins að eigendur vilji. Ekki mega menn eiga námerkt frekar en þörf gerist, og hefur sýslunefnd rétt til að kveða á um, hversu námerkt má vera. Sá, sem tekur upp mark eða flytur inn í sveit með mark, sem er náíð öðrum í sama afréttarfélagi, skal breyta marki sínu. Erfðamark ræður meira en nýupptekið mark, að öðru jöfnu. Öll eyrnamörk í sýslunni skal rita á skrá og prenta hana að minnsta kosti á 8 ára fresti. Annast sýslunefnd um það og tekur borgun fyrir hvert mark, er hún telur að nægja muni fyrir útgáfukostnaði. Rennur það í sýslusjóð, en hann ber kostnaðinn af prentun skrárinnar. Allir fjáreigendur skulu hafa sýslubrennimark og hrepps-brennimark á fé sínu, eftir því sem sýslunefnd segir fyrir um, og lætur hún prenta þau í markaskránni. Skal hver fjáreigandi hafa brennimerkt hverja þá kind, sem er með hornum, áður en henni er sleppt eftir hinn fyrsta vetur, sem hún er fóðruð, með brennimarki þess hrepps, sem hann býr í. Ekki má taka upp mörk né auglýsa mörk þeirra, sem flytja inn í sýsluna, án leyfis sýslunefndar eða þess manns, er hún setur til þess að hafa umsjón með mörkum milli þess að markaskrá er prentuð. Lætur sýslunefndin auglýsa mörkin í Lögbirtingablaðinu eða öðru viðlesnu blaði gegn hæfilegu gjaldi frá markeiganda. Eigi má prenta í markaskrá neitt mark, sem er afeyrt, eða önnur slík sora-mörk. Enn fremur skal, við endurprentun markaskrár, unnið að því að enginn hafi fleiri en tvö fjármörk.

Skylt er að marka hross með eyrnamarki hverrar sveitar.

162 Brennimörk og hrossamörk hreppanna eru þessi:
8. sept.

<i>Hreppar:</i>	<i>Brm.:</i>	<i>Hrm.:</i>
Hrunamannahreppur	A 7	Hófbiti framan.
Gnúpverjahreppur	A 8	Gagnbitað.
Skeiðahreppur	A 9	Standfjöður aftan.
Villingaholtshreppur	A 10	Vaglskora aftan.
Gaulverjabæjarhreppur	A 11	Gagnfjaðrað.
Hraungerðishreppur	A 12	Hófbiti aftan.
Sandvíkurhreppur	A 13	Stig framan.
Stokkseyrarhreppur	A 14	Stig aftan.
Eyrarbakkahreppur	A 15	Sneitt aftan.
Selfosshreppur	A 18	Heilrifað.

Hrossamörk hreppanna eru á vinstra eyra og brennimörk á vinstra horni fjárins.

41. gr.

Um markalýsingar.

Yfir allt það fé, er hreppstjórar fyrr eða síðar á haustin hafa selt við almenn uppboð, og ekki hefur spurzt eigandi að, semja þeir markalista og senda þá einum manni, er sýslunefnd hefur tilnefnt, eigi síðar en fyrir árslok, en hann annast um að öll mörkin, ásamt samkynja mörkum úr ytri hluta sýslunnar, verði prentuð í einu lagi og í rétttri röð í Lögbirtingablaðinu eða öðru viðlesnu blaði, eigi síðar en fyrir lok næsta febrúarmánaðar.

42. gr.

Um meðferð á óskilahrossum.

Óskilahross skal reka til aðalréttá og skilaréttá. Þau hross, sem ekki ganga þar út, skal hreppsnefnd koma í gæzlu gegn hæfilegri þóknun, er greiðist af eiganda þeirra eða andvirði. Hreppstjóri skal þegar skrifa upp mörk á þeim og senda í þá hreppa, sem helzt geta verið líkur til að hrossin séu úr. Verði þau ekki gengin út eftir 3 vikur, skal hreppstjóri selja þau við almennt uppboð, er auglýst sé í þeirri sveit og næstu sveitum með nægilegum fyrirvara. Síðan lýsir hreppstjóri þeim í Lögbirtingablaðinu eða öðru viðlesnu blaði, með lit, auðkennum og marki, ef mörkuð eru. Þau óskilahross, sem finnast kunna á öðrum tíma árs, og eigandi þekktist ekki að, eða býr utan hrepps, þótt þekktur sé, má afhenda hreppsnefndinni til ráðstöfunar, og lætur hún, ef henni svo sýnist, fara með þau sem önnur óskilahross. Hreppsnefndum er heimilt að láta halda hrossarétt haust og vor, þá er þeim þykir þurfa.

Um andvirði óskilahrossa, sem enginn getur helgað sér innan þess tímamarks, sem ákveðið er í 43. gr., fer á sama hátt og andvirði óskilafjár.

43. gr.

Um útlausnarrétt og andvirðisgreiðslu óskilafjár.

Missiris útlausnarfrestur er á seldum hrossum, en enginn á sauðfé. Hross falla eiganda meðan útlausnarfresturinn stendur yfir. Andvirði seldra kinda og gripa fá eigendur allt til septemberloka árið eftir að selt er, að frádregnum öllum kostnaði.

44. gr.

Um ómarkað fé og illa markað.

Eigi þarf að lýsa ómerkingum þeim, sem fyrir koma eftir aðalréttir og skilaréttir, né heldur því fé, sem er svo kalineyrt eða brunnið á eyrum, soramarkað eða að öðru leyti svo illa markað, að markglöggir menn geta ekki gert úr markinu, og skal það allt selja sem óskilafé. En gefi eigandi sig fram og geti glögglega sannað eign sína, fær hann hana eða andvirði hennar að kostnaði frádregnum. Sama gildir um ómörkuð eða illa mörkuð hross sem sauðfé.

45. gr.

Um leifar andvirðis óskilafjár.

Andvirði þess óskilafjár, sem kemur úr eftirleitum og ekki gengur út, rennur óskipt til þeirra hreppa, er eftirleitir annast. En það af andvirði annars óskilafjár, sem enginn getur helgað sér innan hins ákveðna tíma og eigi hefur gengið í markalýsingakostnað, rennur í fjallskilasjóði hreppanna þannig, að Hrunamannahreppur og Gnúpverjahreppur fá óskipt andvirði óskilafjár, sem þar er selt, en andvirði þess, sem er í öðrum hreppum á því svæði, er reglugerð þessi nær yfir, rennur í afréttar-málasjóð Flóa- og Skeiðahreppa.

VII. KAFLI

Um almenningssmalanir og millirekstra.

46. gr.

Um vorsmalanir.

Á hverju vori skal smala allan Flóa og Skeið föstudaginn í 11. viku sumars. Á sama hátt skal smala Hrunamannahrepp og Gnúpverjahrepp mánudaginn í 11. viku sumars.

Réttahöld geta hreppsnefndir fyrirskipað, ef það þykir henta, og ráða þá allri tilhögun þeirra. Í hreppunum skal svo oft smalað og rekið á milli, sem hreppsnefndirnar fyrirskipa, og réttir geta þær á sama hátt látið halda, ef ástæða þykir til.

47. gr.

Um óskilafé á vorin.

Allt óskilafé, sem kemur fyrir á lögboðnum smaladögum haust og vor, skal rekið til rétta. Innansveitarmenn hirða þar fé sitt, en utansveitarfé sé ráðstafað af hlutaðeigandi hreppum eða afréttarmálafélagi.

48. gr.

Um haustsmalanir.

Eftir veturnætur skal almenn smölun fara fram í öllum hreppum mánudaginn þriðja í vetri. Skal þá hver bóndi reka til skilaréttar allt óskilafé, svo og hross, sem fyrir kemur í landi hans. Um frekari haustsmalanir fer á sama hátt og um getur í 46. gr.

49. gr.

Um skil á fénaði.

Hverjum bónda ber að hreinsa vel heimalönd sín af öllum óskilum við hverja almenningssmölun vor og haust, og halda öllu fé annarra sem bezt til skila. Bregðist fyrirskipuð smölun hjá einhverjum, án þess að lögmæt forföll komi til, varðar það sektum. Verði einhver ber að því að smala illa heimalönd sín við almenningssmölun,

162 hefur hreppsnefnd vald til að setja tilsjónarmann við smölun hans, eða þá að láta framkvæma hana, hvort tveggja á hans kostnað. Sé einhver svo mannfár, að hann geti ekki af eigin rammleik smalað heimaland sitt, þá er boðið er, ber hreppsnefnd að útvega honum styrk til þess, ef fánlegur er, á hans kostnað, nema því aðeins að sveitarfélagið vilji styrkja til þess ókeypis. Öll vísitandi vanskil á fénaði varða sektum, nema þau séu svo vaxin, að þyngri refsing liggi við.

50. gr.

Um meðferð á fénaði.

Þess skal jafnan vandlega gæta, hvenær sem fé er smalað eða rekið á milli, réttað eða geymt, að fara svo vel með féð sem framast er unnt: eigi handleika það eða kvola meir en þörf gerist, eigi láta það standa inni í sveltum nema sem skemmst, eigi láta vera of þröngt um það, né fara svo með það á annan hátt, sem getur hrjáð það fram yfir þörf. Allar slíkar óþarfa pyndingar ber að meta sem illa meðferð á skepnum.

51. gr.

Um óþrif í fénaði.

Ef vart verður við einhver ískyggileg óþrif eða veikindi í fénaði, skal þegar taka það frá öðrum fénaði og tafarlaust tilkynna það hreppstjóra, er þá lætur rannsaka það og segir sýslumanni til, ef hætta þykir á ferðum.

VIII. KAFLI

Um rekstra á sölufé.

52. gr.

Um rekstrarmenn.

Hverjum rekstri skulu fylgja nægilega margir menn, vandaðir, duglegir og vel útbúnir. En það telst nægileg tala ef 2 menn reka allt að 100 fjár, 3 menn allt að 200 fjár og 4 menn allt að 400 fjár, og svo fleiri menn eftir líkri tiltölu, ef fleira fé er rekið í einum rekstri, en ekki mega þeir jafnframt hafa annað á hendi, ef ekki er betur mennt. Ekki mega að jafnaði vera færri en 2 rekstrarmenn, hversu fátt sem rekið er. Þó má einn maður reka, ef ekki eru reknar nema 15 kindur.

53. gr.

Um rekstrarforingja.

Hvort sem rekstrarmenn eru fleiri eða færri, skal ávallt einn vera yfirmaður, er annist um að þessum rekstrarreglum sé hlýtt, og ber hann ábyrgð á því gagnvart þeim, er kynnu að kæra, en aðgöngu á hann aftur að samrekstrarmönnum sínum, ef þeim er um að kenna. Þó hvílir ábyrgðin aðeins á hverjum einstökum rekstrarmanni, er brýtur, er brotið er svo vaxið, að það á undir almenn hegningarlög.

54. gr.

Um rekstrarmark.

Allt fé í sölurekstrum skal vera auðkennt með ákveðnu rekstrarmarki, er sé svo glögg, að það sjáist tilsýndar í björtu, og svo traust, að það máist ekki af þótt votviðri gangi, og sé sams konar rekstrarmark á öllum kindum í sama rekstri.

55. gr.

Um áning og áfanga.

162

8. sept.

Reka skal hægt og gætilega, æja nógu oft og hafa áfanga eigi of langa. Eigi má æja í slægjulöndum meðan heyannir standa yfir, en úr því má æja hvar sem vill utan túns, hvort heldur í byggð eða óbyggð.

56. gr.

Um vörn við því, að tjón verði af rekstrum.

Svo skal rekstrum haga, að sem minnstur bagi verði að, þeim er þau lönd eiga, sem um er rekið. Varast skal, að rekstrum lendi saman við annað fé, ef hjá því verður komizt. Eigi má halda áfram með rekstra úr því farið er að skyggja til muna, nema brýna nauðsyn beri til að ná í áfanga, og aldrei úr því dimmt er orðið. Svo má aldrei leggja upp með rekstra fyrr en markljóst er orðið.

57. gr.

Um rannsókn á rekstrum.

Nú ber svo til að öðru fé lendir saman við rekstur, og skal þá stöðva reksturinn, ef á ferð er, en ella halda kyrru fyrir og eigi leggja aftur af stað með hann, ef í byggð er, fyrr en búið er að rannsaka hann af 2 tilkvöddum skilríkum mönnum. Getur enginn skorazt undan slíkri rannsókn, sem til þess er fær, og ber að gera það ókeypis, ef það tekur ekki yfir 2 klukkustundir, ella ber rekstrarmönnum að greiða þóknun fyrir, eftir úrskurði sýslumanns, ef á greinir, en aðgöngu eiga rekstrarmenn með þá borgun að eigendum fjárins, ef þeim hefur ekki verið sjálfum um að kenna.

58. gr.

Um talning á rekstrinum.

Telja skal féð í rekstrinum hvenær sem viðstaða verður svo, að féð dreifi sér nokkuð til muna, bæði þegar staðar er numið og haldið af stað aftur. Vanti þá fé í reksturinn, skal gera aðvart um það á næsta bæ, sem að er komið, og biðja fyrir það, sem vantar. En ef fleira fé er komið í reksturinn en honum á að fylgja, skal á næsta bæ, sem að er komið, rétta reksturinn og skilja það frá, sem að hefur komið, og sjá til að það komist í átthaga sína, eigendum að skaðlausu.

59. gr.

Um óleyfilega fjártöku í rekstra.

Verði einhver sannur að því, að hafa tekið fé annarra í rekstur heimildarlaust, skal hann bæta það eigendum að fullu, eftir samkomulagi eða mati óvilhallra manna, er sýslumaður tilnefnir, ef með þarf.

60. gr.

Um fjárflutninga með bifreiðum.

Sé fé flutt á bifreiðum, skal pallurinn hólfaður þannig, að eigi séu fleiri en 10—12 kindur í hólf. Á pallinn skal bera hey eða annað það, er fær fénu fótfestu. Skýlt er að hafa a. m. k. 1 mann hjá fénu til eftirlits.

162
8. sept.

IX. KAFLI

Almenn ákvæði.

61. gr.

Um úrskurðarvald.

Í öllum þeim atriðum, sem eigi er minnst á í þessari reglugerð, en eru samkyns eða skyld að efni, skulu hreppsnefndir ráða því, er snertir þeirra eigin sveitir, þó svo, að það komi ekki í bága við landslög eða reglugerð þessa, né skerði skýlausan rétt annarra sveitarfélaga. Bera skulu hreppsnefndir þau atriði, er að þessu líta, og þær hafa ástæðu til að ætla, að almenning varði, undir sveitunga sína, og ber þeim að taka sem mest tillit til óska almennings, ef þær eru á rökum byggðar, en skera verða hreppsnefndir úr sjálfar, ef á greinir.

Sýslunefnd ræður í þeim atriðum, er hagsmunir tveggja hreppa eða fleiri í sýslunni koma í bág hverir við aðra. Þá getur hún veitt leyfi til, að hér að lútandi mál, sem að lögum bera undir hana, séu lögð í gerð. Stjórnarráðið ræður, ef í málum þessum greinir á við aðrar sýslur.

62. gr.

Um sektir og málssóknir.

Brot gegn reglugerð þessari varða 40—4000 króna sektum. Sektarfé rennur í sveitarsjóð eða fjallskilasjóð þess hrepps, sem brot er framið í. Ef brotið er framið í afrétti, skal líta svo á sem brotið sé í þeirri sveit, sem næst liggur þeim afrétti, sbr. þó 16. gr.

63. gr.

Um ógildingu eldri ákvæða.

Með reglugerð þessari er úr gildi numin fjallskilareglugerð fyrir hreppana milli Þjórsár og Hvítár (Ölfusár) og jarðir þær í Biskupstungnahreppi, er liggja sunnan Hvítár í Árnessýslu, nr. 107/1934.

Reglugerð þessi, sem sýslunefnd Árnessýslu hefur samið og samþykkt, staðfestist hér með samkvæmt 41. gr. sveitarstjórnarlaganna, nr. 12 31. maí 1927, til þess að öðlast gildi þegar í stað, og birtist til eftirbreytni öllum þeim, sem hlut eiga að máli.

Landbúnaðarráðuneytið, 8. september 1953.

Hermann Jónasson.

Árni G. Eylands.